

POSTANOWIENIE

Dnia 11 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania G. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Gdańsku
z udziałem E. B.
o ustalenie ustawodawstwa,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 11 kwietnia 2024 r.,
skargi kasacyjnej G. S. i E. B. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z dnia 15 grudnia 2022 r., sygn. akt III AUa 1463/20,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od G. S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Gdańsku kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W wyroku z dnia 15 grudnia 2022 r., sygn. akt III AUa 1463/20, Sąd Apelacyjny w Gdańsku – w sprawie z odwołania G. S. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Gdańsku, z udziałem E. B., oddalił apelację odwołującego się od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z dnia 23 czerwca 2020 r., sygn. akt VII U

1039/18, w którym Sąd Okręgowy oddalił odwołania odwołującego się od dwóch decyzji organu rentowego z dnia: - 6 grudnia 2017 r., w której ZUS Oddział w Gdańsku stwierdził, że od 1 lutego 2010 r. właściwym dla G. S. jest ustawodawstwo polskie. Organ rentowy wskazał, iż z informacji w komputerowej bazie danych ZUS wynika, iż ubezpieczony świadczy pracę w Wielkiej Brytanii przy jednoczesnym prowadzeniu działalności gospodarczej w Polsce. Ubezpieczony jednak - poza umową o pracę, dokumentami potwierdzającymi wypłatę wynagrodzenia - nie przedstawił dowodów potwierdzających faktyczne wykonywanie pracy za granicą. W tym celu organ rentowy zwrócił się także do brytyjskiej instytucji ubezpieczeniowej, która nie była w stanie potwierdzić działalności Spółki M.. W konsekwencji organ rentowy uznał, iż ubezpieczony wykonuje aktywność zawodową jedynie w Polsce. W stosunku do ubezpieczonego zastosowania nie znajdzie zatem art. 13 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. UE nr L 166/1 z dnia 30 kwietnia 2004 r.), a art. 11 ust. 3 lit a rozporządzenia stanowiący, iż osoba wykonująca w państwie członkowskim pracę na własny rachunek podlega ustawodawstwu tego państwa; - 11 stycznia 2018 r., w której organ rentowy stwierdził, że G. S. z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej w formie spółki cywilnej podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym w okresie od 1 lutego 2010 r. do nadal z podstawą wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w zadeklarowanej wysokości nie niższej jednak niż 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego odwołujący się i zainteresowana zaskarżyli skargą kasacyjną. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na przyczyny przyjęcia skargi określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. W ocenie skarżących w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne: „Czy w postępowaniu toczącym się przed sądem powszechnym, a wywołanym wniesieniem odwołania przez ubezpieczonego od decyzji ustalającej podleganie przez ubezpieczoną ustawodawstwu polskiemu, obowiązek udowodnienia nie podlegania temu ustawodawstwu przez ubezpieczoną pojawia

się dopiero w chwili, gdy Zakład Ubezpieczeń Społecznych udowodni, że ubezpieczony podlega ustawodawstwu polskiemu, stosując przewidzianą w art. 16 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady WE nr 987/2009, czy też istnieje on niezależnie od tego, czy Zakład Ubezpieczeń Społecznych wykaże podleganie przez ubezpieczoną ustawodawstwu polskiemu?”.

Wskazano, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, a oczywista zasadność skargi kasacyjnej polega na pominięciu w procesie orzekania następujących norm prawnych art. 6, 15, 16 i art. 14 ust. 5b rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady WE nr 987/2009 dotyczące wykonywania rozporządzenia WE nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. UE L z 2009.284.1) w zw. z art. 13 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady WE nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. UE L z 2004.166.1).

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o: 1. odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania jako niezawierającej okoliczności uzasadniających jej rozpoznanie; ewentualnie o: 2. oddalenie skargi kasacyjnej w przypadku przyjęcia jej do rozpoznania; 3. zasądzenie na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie kasacyjne według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozpatrywana skarga kasacyjna nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty

świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że strona skarżąca wykazała istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

W świetle utrwalonego już orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie występuje oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571); 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179); 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą (postanowienia Sądu

Najwyższego z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; z dnia 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504) i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa i praktyki sądowej. Wymóg ten jest uzasadniony publicznymi celami rozpoznania przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2007 r., V CSK 356/07, LEX nr 621243). Ograniczenie się przez skarżącego do pytania nie jest wystarczającym określeniem zagadnienia prawnego, jeżeli zagadnienie prawne nie zostało przedstawione bez odniesienia się do ogólnych problemów interpretacyjnych (postanowienie Sądu Najwyższego z 25 lutego 2008 r., I UK 332/07, LEX nr 452451).

Wykazanie podnoszonej w skardze oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) – jako przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania – wymagałoby przedstawienia tego, w czym wyraża się „oczywista zasadność” skargi oraz argumentacji wykazującej, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06 LEX nr 198531, z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). Podczas, gdy dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania – z uwagi na jej oczywistą zasadność w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. – niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły, czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9

czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2013 r., III SK 11/13, LEX nr 1380967).

Twierdzenia o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej strona skarżąca wiąże z naruszeniem między innymi wskazanego przepisu prawa – art. 16 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady WE nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. UE. L. 2009.284.1), na tle którego jednocześnie – jak to określa skarga – pojawia się zagadnienie prawne.

Taka konstrukcja uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest wadliwa. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. wykluczają się, gdyż skarga kasacyjna nie może być uznana za oczywiście uzasadnioną, jeżeli o występowaniu tej przesłanki miałoby świadczyć naruszenie przepisów prawa, których wykładnia nasuwa tak duże wątpliwości, że konieczne jest ich wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy w ramach sformułowanego w tej sprawie zagadnienia prawnego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2011 r., II PK 247/10, LEX nr 1274964). W postanowieniu z dnia 26 listopada 2013 r., I UK 291/13, LEX nr 1430990, Sąd Najwyższy wyraził stanowisko, że łączenie przesłanki oczywistej zasadności skargi z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, budzi poważne zastrzeżenia. W uzasadnieniu powołanego postanowienia Sąd Najwyższy podkreślił, że w dotychczasowym orzecznictwie Sąd Najwyższy zwracał już uwagę, że jednoczesne uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi występującymi

w sprawie wątpliwościami prawnymi (zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawa) generalnie wyklucza możliwość oczywistej zasadności skargi. Jak wskazano w uzasadnieniu postanowienia z 21 października 2008 r., II PK 158/08, LEX nr 738506, przesłanki uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zawarte w pkt 1 i 4 art. 398⁹ § 1 k.p.c. wzajemnie się krzyżują i wykluczają możliwość przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania zarówno z uwagi na interes publiczny (pkt 1 powołanego przepisu), jak i prywatny skarżącego (pkt 4 powołanego przepisu). Trudno sobie bowiem wyobrazić sytuację, w której wyrok jest oczywiście wadliwy, a jednocześnie w sprawie występuje tak poważna wątpliwość prawna, że wymaga interwencji i rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy. Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą skargę kasacyjną podziela przedstawione wyżej stanowisko judykatury w zakresie omawianej kwestii.

Niezależnie od przedstawionej wyżej wadliwości uzasadnienia wniosku o przyjęcie do rozpoznania rozpatrywanej skargi kasacyjnej stwierdzić trzeba, że skarżąca swoje „zagadnienie” sprowadza do retorycznych pytań będących w istocie prostym zaprzeczeniem stanowisku zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku. Brakuje przedstawienia – w formie odpowiedniego wyводу jurydycznego – rzeczowej argumentacji polemicznej, którą strona skarżąca wykazałaby, że w sprawie rzeczywiście występuje istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie wykazuje, aby w sprawie występował stan „oczywistej zasadności” skargi kasacyjnej w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Strona skarżąca twierdzenia uzasadnieniu wniosku w tym zakresie opiera na założeniach sprzecznych z podstawą faktyczną wyroku Sądu drugiej instancji, ignorując przy tym zasadnicze elementy oceny prawnej zaskarżonego wyroku. Sąd drugiej instancji uwzględnił w swojej ocenie między innymi to, że ZUS wystosował do brytyjskiej instytucji ubezpieczeniowej pismo z dnia 28 grudnia 2015 r. w trybie art. 16 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009. W odpowiedzi organ brytyjski wskazał w piśmie z dnia 31 maja 2016 r., iż nie zgadza się, że ubezpieczony podlega pod składki z tytułu ubezpieczenia społecznego w Zjednoczonym Królestwie. Ubezpieczony nie dopełnił obowiązku

przedstawienia wystarczających informacji odnośnie okoliczności zamieszkania i zatrudnienia, w związku z czym nie można ustalić charakteru faktycznej działalności. Instytucja brytyjska wskazała, że nie jest w stanie ustalić aktualnej działalności i pracodawcy ubezpieczonego w Wielkiej Brytanii. Wobec tego stwierdzono, że nie ma podstaw do rozpatrywania sytuacji na gruncie rozporządzenia nr 883/2004.

W konsekwencji poczynienia powyższych ustaleń, pozwany organ uprawniony był do wydania decyzji zaskarżonej w niniejszym postępowaniu stwierdzającej podleganie przez ubezpieczonego ustawodawstwu polskiemu. Wniosek o ustalenie ustawodawstwa właściwego oznacza poddanie tej kwestii procedurze przewidzianej w art. 16 rozporządzenia wykonawczego, której efektem jest wspólne porozumienie państw członkowskich, zapobiegające podwójnemu (lub wielokrotnemu) podleganiu ubezpieczeniu społecznemu albo nieobjęciu ubezpieczeniem w żadnym państwie członkowskim. W sytuacji, gdy obie instytucje właściwe dojdą do wspólnego porozumienia - tak, jak w sprawie niniejszej, w której organy nie miały wątpliwości co do niepodlegania przez ubezpieczonego ustawodawstwu brytyjskiemu, ale ustawodawstwu polskiemu - to ono ma decydujące znaczenie dla ustalenia ustawodawstwa właściwego. Brytyjska instytucja ubezpieczeniowa jednoznacznie stwierdziła, że G. S. nie podlega zabezpieczeniu społecznemu w Wielkiej Brytanii. Jednocześnie nie było sporne, że od 1 kwietnia 2001 r. G. S. prowadził na terenie Polski działalność gospodarczą, która stanowi tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym. Sąd drugiej instancji stwierdził, że w sytuacji, gdy odwołujący się nie przedłożył dokumentu A1 wydanego zgodnie z art. 19 rozporządzenia nr 987/2009 przez brytyjską instytucję ubezpieczeniową i nie ma wiarygodnych dowodów na fakt wykonywania przez . S. Brytanii pracy najemnej, to nie wykazał on podlegania brytyjskiemu ustawodawstwu w zakresie ubezpieczeń społecznych. W związku z tym, że ubezpieczony nie wykazał wykonywania pracy najemnej lub/i działalności na własny rachunek w dwóch lub więcej państwach członkowskich, nie ma do niego zastosowania art. 13 rozporządzenia nr 883/2004. Zastosowanie znajduje natomiast art. 11 ust. 3 lit. a ww. rozporządzenia, zgodnie z którym osoba wykonująca w państwie członkowskim pracę najemną lub pracę na własny rachunek podlega

ustawodawstwu tego państwa, a zatem - w ustalonym stanie faktycznym sprawy - ustawodawstwu polskiemu.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. (pkt 1.). Rozstrzygnięcie zawarte w pkt 2. niniejszego postanowienia ma podstawę w art. 98 § 1, § 1¹ i § 3 k.p.c. w związku z § 9 ust. 2 w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2023 r., poz. 1935).

[SOP]

[ms]